

**Państwowe Gospodarstwo Leśne
Lasy Państwowe**

Formy i metody ochrony różnorodności biologicznej w LKP Puszcza Białowieska a zrównoważone leśnictwo w regionie

Białowieża – Hajnówka, 9 lutego 2011

**mgr inż. Andrzej Antczak
RDLP w Białymstoku**

www.lasy.gov.pl

Ochrona przyrody Puszczy Białowieskiej w XX i XXI w.

Konserwatorska

Naturschutzgebiete – 1915,

Obszar Chronionego Krajobrazu –
1986,

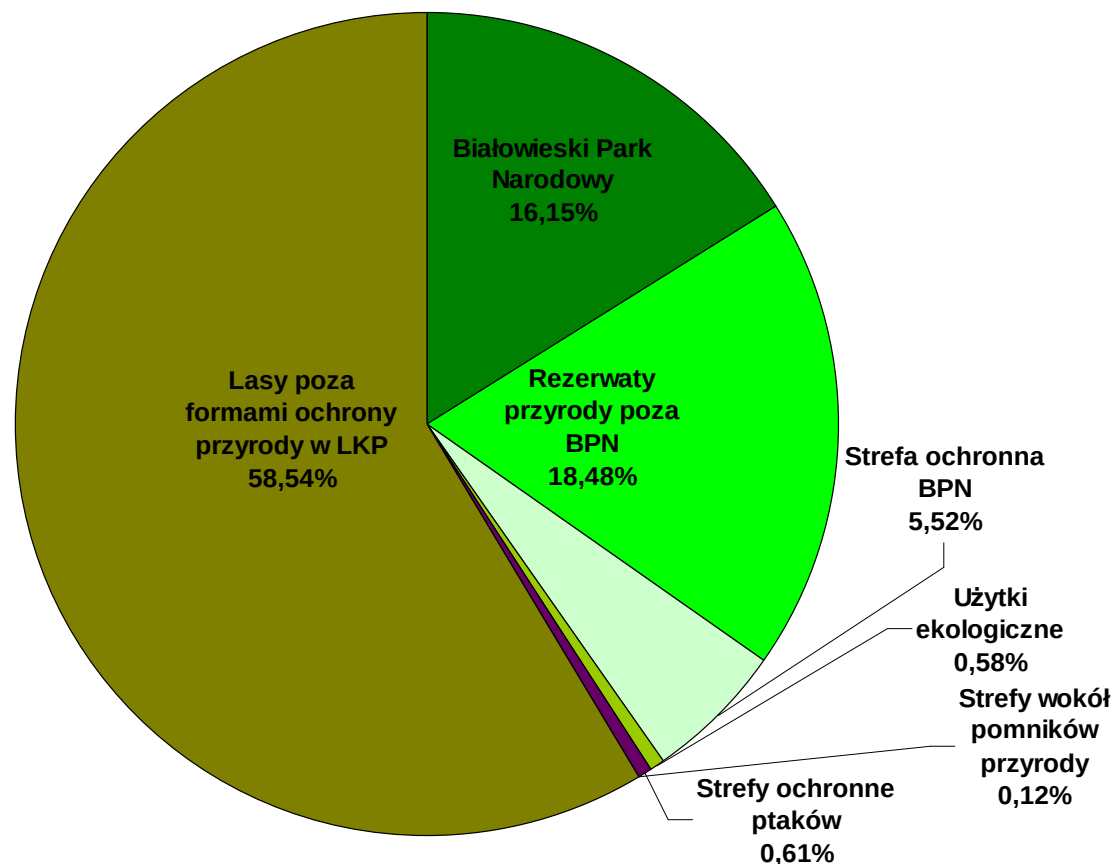
Białowieski Park Narodowy –
1921/1932/1944/1996,

Sieć rezerwatów przyrody –
1921/1929/1930/1931/1936/1937/
/1961/1966/1968/1974/1979/1985/
/1996/2003,

Natura 2000 – 2004,

Rezerwat Biosfery – 2005.

Formy ochrony przyrody w Puszczy Białowieskiej;
obszar sieci Natura 2000 obejmuje 100% Puszczy

Lasy Państwowe aktywnie uczestniczyły w tworzeniu i
zarządzaniu poszczególnymi formami ochrony przyrody.

Puszcza Białowieska; Kod obszaru : PLC200004; Powierzchnia : 63147.6 ha
Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: oso + soo (na mocy obu dyrektyw)

FORMY OCHRONY PRZYRODY

Białowieski Park Narodowy [*park narodowy*],
Berezowo [*rezerwat przyrody*],
Dębowy Grąd [*rezerwat przyrody*],
Dolina Waliczówki [*rezerwat przyrody*],
Głęboki Kąt [*rezerwat przyrody*],
Gnilec [*rezerwat przyrody*],
Kozłowe Borki [*rezerwat przyrody*],
Krajobrazowy im. prof. Wł. Szafera [*rezerwat przyrody*],
Lipiny [*rezerwat przyrody*],
Michnówka [*rezerwat przyrody*],
Nieznanowo [*rezerwat przyrody*],
Olszanka Myśliszcze [*rezerwat przyrody*],
Podcerkwa [*rezerwat przyrody*],
Podolany [*rezerwat przyrody*],
Pogorzelce [*rezerwat przyrody*],

Lasy Puszczy Białowieskiej - Leśny Kompleks Promocyjny [jednostka funkcjonalna]

Przewłoka [*rezerwat przyrody*],
Siemianówka [*rezerwat przyrody*],
Sitki [*rezerwat przyrody*],
Starzyna [*rezerwat przyrody*],
Szczekotowo [*rezerwat przyrody*],
Wysokie Bagno [*rezerwat przyrody*],
Lasy Naturalne Puszczy Białowieskiej [*rezerwat przyrody*],
Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Narwi [*obszar chronionego krajobrazu*],
Puszcza Białowieska [*obszar chronionego krajobrazu*],
Białowieski Park Narodowy [światowy rezerwat biosfery],
Białowieski Park Narodowy [IN05],
Białowieski Park Narodowy [IN02],

Dolina Górnej Narwi; Kod obszaru: PLB200007
Ostoja w Dolinie Górnej Narwi; Kod obszaru: PLH200010

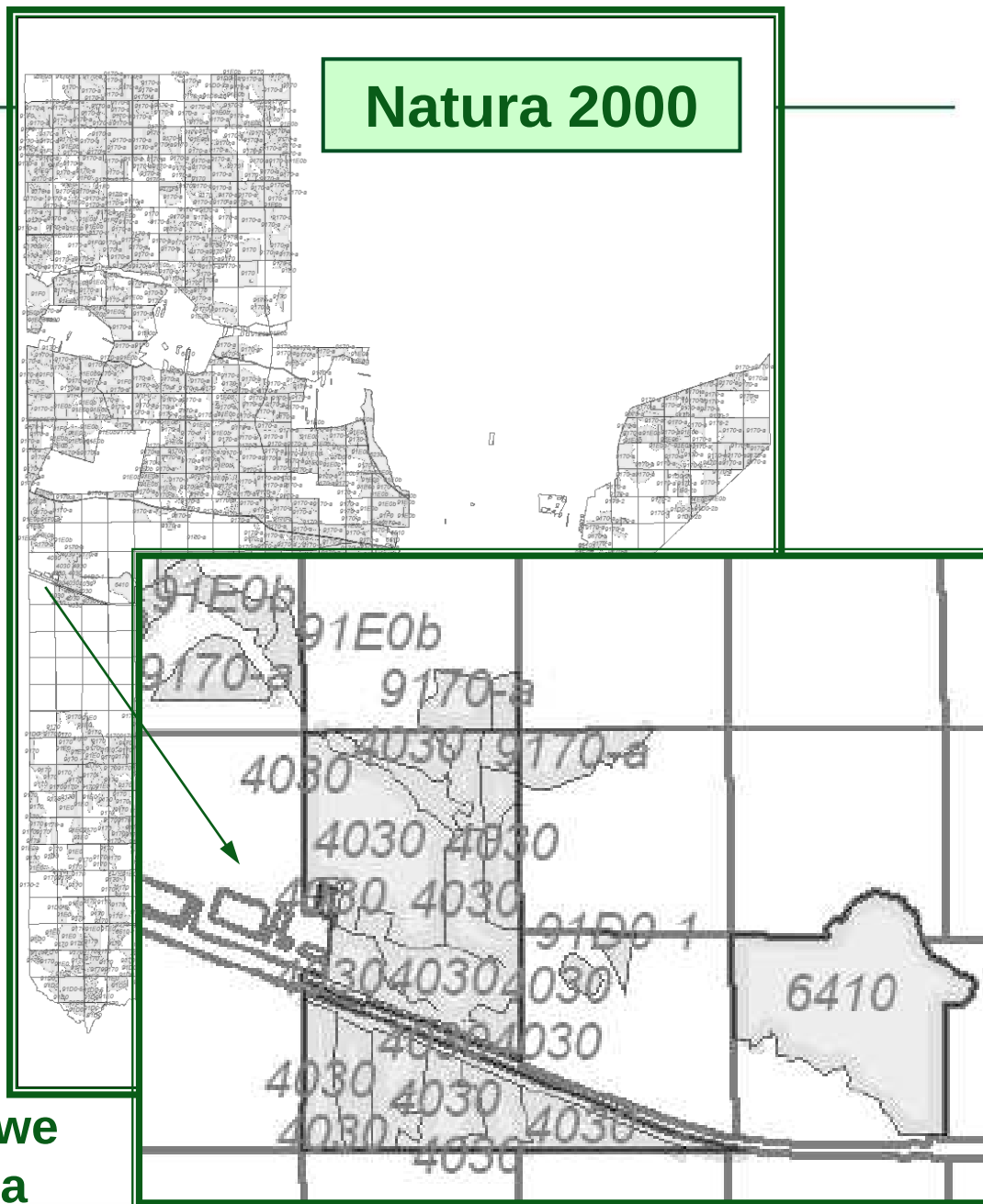

Puszcza Białowieska;
Kod obszaru:
PLC200004

Jelonka; Kod obszaru: PLH200019

Siedliska (zbiorowiska) naturalne w Nadleśnictwie Białowieża

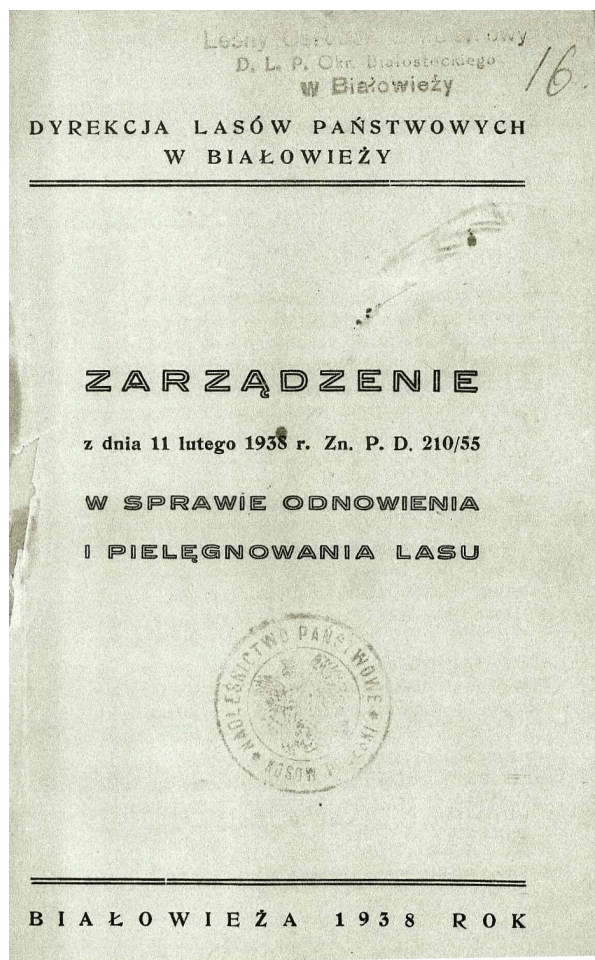
Natura 2000

Ochrona przyrody Puszczy Białowieskiej w XX i XXI w.

Czynna, czyli użytkowanie i ochrona

DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH

w Białowieży.

Dnia 11 lutego 1938 r.

Nr P. D. 210/55.

Sprawa: odnowienia
i pielęgnowania lasu.

Z całokształtu pracy leśnika zmierzającej do produkcji drzewa najważniejszym i najbardziej odpowiedzialnym jest odnowienie lasu. Jako dające początek przyszłemu drzewostanowi musi być ono przeprowadzone ze szczególnym zamięłowaniem i starannością, gdyż najmniejsze błędy popełniane w początku odbijają się dotkliwie na jakości drzewostanów przez cały okres ich wegetacji.

Aby sama akcja odnowienia lasu była należycie przeprowadzoną, musi być ona planowo zorganizowaną i przyświecać jej muszą zgóry zasady i przepisy działania, określone zgodnie z nauką i najnowszymi zdobyczami, osiągniętymi w drodze prób i doświadczeń. Znajomość tych przepisów winien posiadać każdy bezpośredni wykonawca celem wprowadzenia ich w życie.

Mając powyższe na uwadze Dyrekcja ustaliła ogólne wytyczne i szczegółowe wskazówki, dotyczące całokształtu prac w zakresie odnowienia i pielęgnowania lasów, a mianowicie:

1. Wobec dużych możliwości odnowienia naturalnego samosiewem różnych rodzaj drzew na terenie Dyrekcji, należy je ułatwiać i pielęgnować w drodze odpowiednich zabiegów.

2. Tam gdzie odnowienie naturalne zawodzi lub jest utrudnione, należy stosować odnowienie sztuczne.

Jak pisał F.A. Ossendowski w „Puszcza Białowieska. Puszcza Matka”:

„Dopiero w r. 1920 Rząd Polski przystąpił do przywrócenia tej tak ważnej i cennej części kraju do stanu normalnego. [...] Przedewszystkiem rozpoczęto walkę z kornikiem, [...] oczyszczenia puszczy od leżaniny i posuszu, zalesienie dawnych i świeżych wyrębów, tych istnych, ponurych cmentarzysk, co się rozparły na przestrzeni 46 000 hektarów

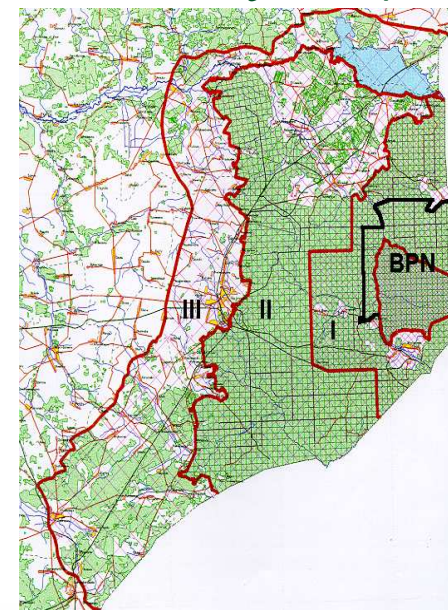
Pozostałość po zrębach z lat 1924 – 1929, tzw. pocentururowskich, to wg inwentaryzacji inż. Kutrzeby ponad 8 000 ha w polskiej części Puszczy Białowieskiej

Dyrekcja zaznacza, że stan jakościowy upraw jest niejako legitymacją danego leśniczego, czyli dokumentem świadczącym o jego przydatności dla dobra lasu. W interesie P. P. Nadleśniczych i leśniczych leży zatem aby „dokumenty” świadczące o ich pracy przedstawiały się jaknajokazalej.

Ochrona przyrody Puszczy Białowieskiej w XX i XXI w.

Czynna, czyli ochrona przez użytkowanie

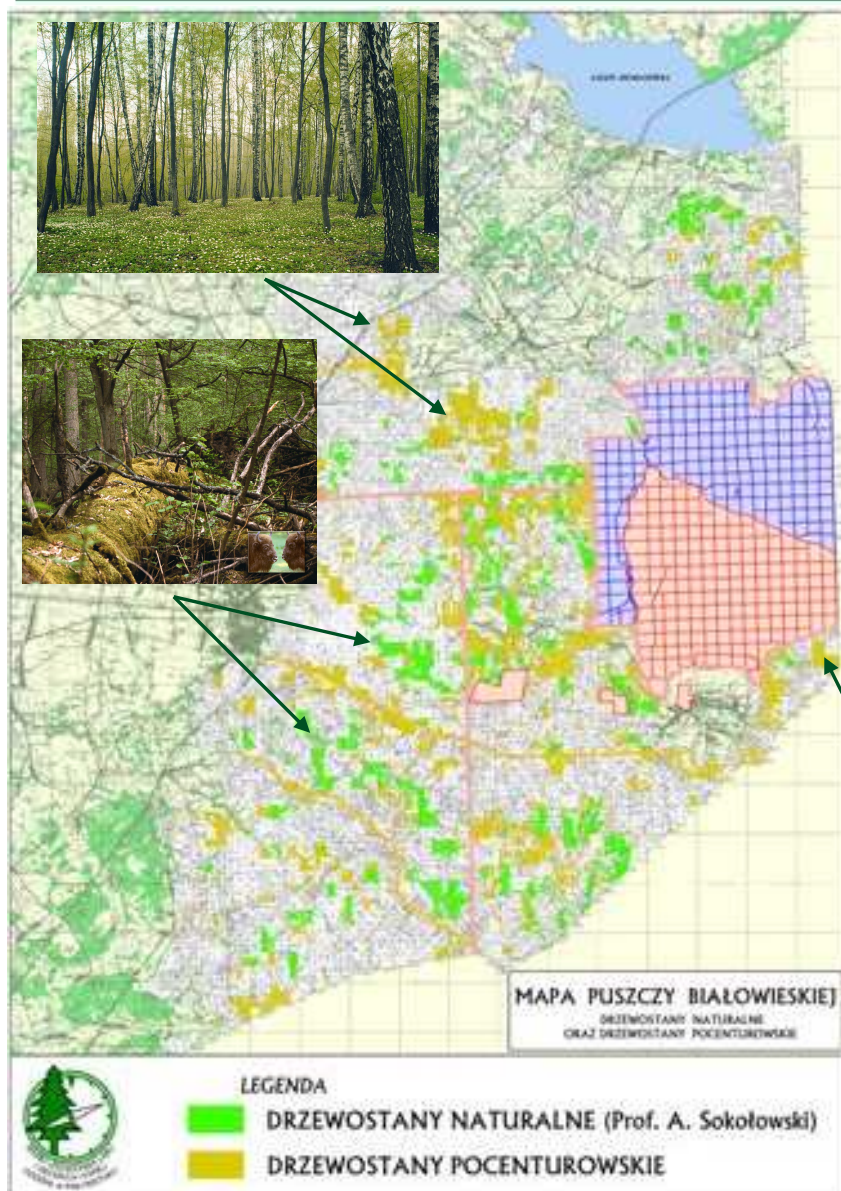
1. Podstawą zarządzania lasami są plany urządzenia lasu sporządzane na okres 10 lat.
2. Bazą do przygotowania planu działań jest inwentaryzacja stanu lasu, czyli inwentaryzacja lasu. W miarę rozwoju wiedzy oraz potrzeb inwentaryzacje w kolejnych cyklach obejmowały coraz większy zakres gromadzonych danych.
3. Tzw. „Statut Puszczy Białowieskiej” (1975 r.) wprowadził:
 - podwyższenie wieku drzew do odnowienia (zwanego potocznie wiekiem rębności),
 - ochronę stosunków wodnych, jako działanie powszechne,
 - uznanie Puszczy za ostoję-matecznik żubra europejskiego.
4. Specjalne „Zasady postępowania hodowlano-ochronnego” wdrożono po powołaniu w 1994 r. Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcza Białowieska”. Ich podstawą było rozpoznanie warunków glebowo-siedliskowych oraz zbiorowisk roślinnych w Puszczy, a także wykonanie ekspertyzy stanu zachowania lasów, w tym zasięgu lasów o cechach naturalnych.
5. Ciągłe doszktałanie kadry leśnej z zagadnień ochrony różnorodności biologicznej oraz szczególnych technologii prac leśnych.

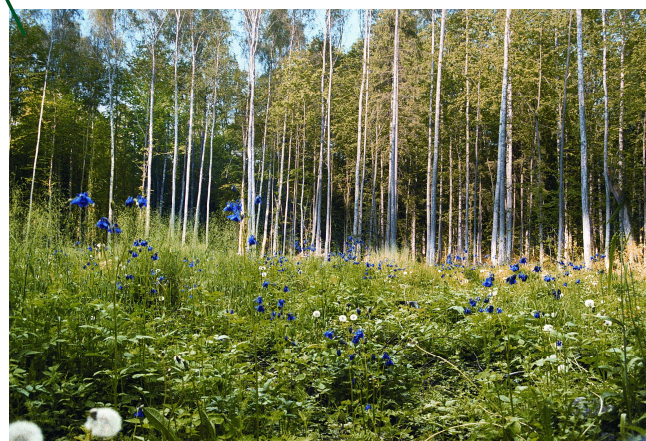

Młody las całą siłą pędu pragnie wydobyć się do światła.

H.Sienkiewicz, „Z Puszczy Białowieskiej”

1. Wszelkie działania z zakresu zagospodarowania lasu regulują przepisy oraz zasady, kryteria i wskaźniki takie same, jak przyjęto dla lasów certyfikowanych.
2. W celu rozpoznania różnorodności biologicznej prowadzony jest przez służbę leśną monitoring oraz wykorzystywane są wyniki badań i ekspertyz zewnętrznych.
3. Korzystamy także z danych zebranych w ramach inwentaryzacji siedlisk, tzw. naturowych.
4. W trakcie opracowania są zadania ochronne dla obszaru Natura 2000 – PLC200004

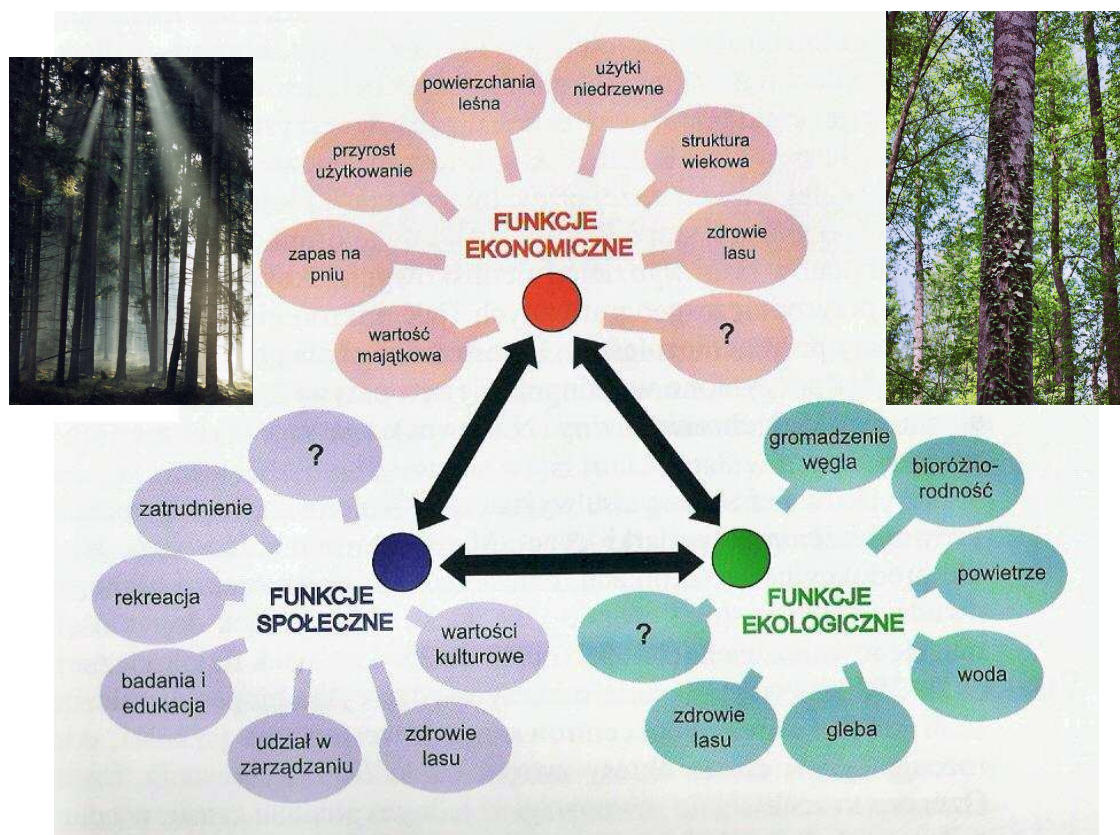

„Orlikowa” łąka –
- w wyciętym gnieździe
do odnowienia: klonem,
dębem, wiązem, lipą

Zrównoważone leśnictwo w Puszczy Białowieskiej

Zrównoważone leśnictwo, to właściwie:
trwałe i zrównoważone zagospodarowanie lasów.

K. Rykowski. 2006. „O leśnictwie trwałym i zrównoważonym”

Zrównoważony rozwój,
jako wynikowa trzech składowych oddziałujących wzajemnie na siebie,
tj. społeczeństwo, środowisko i ekonomia.

Z: http://pl.wikipedia.org/wiki/Zrównoważony_rozwoj

Realizacji tej koncepcji służą:

1. Plan urządzenia lasu,
2. Program ochrony przyrody,
3. Program edukacji leśnej.

Dokumenty te tworzone są z udziałem społecznym i podlegają debacie publicznej.

Zrównoważone leśnictwo w Puszczy Białowieskiej

Metody realizacji (na obszarach poza uznanymi formami ochrony przyrody):

1. Wyłączenie z zagospodarowania siedlisk wrażliwych, szczególnie bagiennych.
2. Przy odnawianiu lasu stosuje się cięcia złożone z wydłużonymi okresami odnowienia i pozostawianiem starych drzew i ich kęp – zapewnia to ciągłość pokoleniową lasów.
3. Dostosowywanie składu lasu do typu, rodzaju i gatunku gleby.
4. Pozostawianie drzew w wieku 100 i więcej lat.
5. Pozostawianie 5% i 10% powierzchni wydzielienia bez zabiegów.
6. Bieżący monitoring chronionych siedlisk i siedlisk chronionych gatunków.
7. Preferowanie ręcznych technologii pracy.
8. Stosowanie rodzimego materiału do odnowień z preferencją odnowienia samosiewnego.
9. Kontrola i regulacja liczebności dużych zwierząt roślinożernych (poza żubrem) oraz utrzymywanie mozaiki śródleśnych terenów otwartych – z pozostawianiem części odnowień bez ogrodzeń. Mozaika środowisk sprzyja roślinożercom.
10. Stosowanie cięć gniazdowych oraz regulacja zadrzewienia zapewniają odpowiedni dostęp światła do dna lasu, odnowień samosiewnych, rozwoju roślin zielnych, zwłaszcza kwiatowych – ważnych dla owadów zapylających.
11. Dopuszczenie ustawiania pasiek z pszczołami w lasach w celu poprawy jakości nasion drzew gatunków owadopylnych, zwłaszcza lipy.

Zrównoważone leśnictwo w Puszczy Białowieskiej

Realizacja funkcji ekologicznych, społecznych i ekonomicznych (gospodarczych):

1. Czynna ochrona przyrody wg. zadań i planów ochrony przyrody (rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, strefy ochrony stanowisk gatunków chronionych – wyznaczone prawnie w terenie, ochrona stanowisk gatunków chronionych,
2. Ochrona stosunków wodnych oraz gleby.
3. Eliminowanie gatunków obcych, wykorzystywanie w odnowieniach wyłącznie nasion rodzimego pochodzenia,
4. Pozostawianie drzew martwych, dziuplastych oraz drewna martwego.
5. Utrzymywanie różnorodnego krajobrazu (polany śródleśne, zróżnicowany wiek lasów).
6. Zapewnienie dostępu do lasu poprzez sieć szlaków i innych miejsc turystycznych, ścieżki edukacyjne, turystyczne kolejki leśne (przyczynia się do rozwoju usług turystycznych).
7. Udostępnienie lasów do zbierania płodów runa leśnego (tworzy źródło dodatkowych przychodów mieszkańcom regionu).
8. Łowiectwo – istotny czynnik niwelujący konflikty na linii szkody od zwierzyny – rolnictwo oraz wpływanie na stan odnowień lasu.
9. Tworzenie rynku pracy w leśnictwie i obsłudze (jest on systematycznie ograniczany czynnikami zewnętrznymi – jednak zapewnia pracę około 1000 osobom w regionie; 1 stanowisko pracy w nadleśnictwie generuje 5 stanowiska pracy w otoczeniu leśnym).
10. Dostarczanie drewna na rynek w ramach koniecznych zabiegów hodowlano-ochronnych.

Dziękuję za uwagę

Państwowe Gospodarstwo Leśne
Lasy Państwowe

Regionalna Dyrekcja Lasów
Państwowych w Białymstoku
a.antczak@bialystok.lasy.gov.pl

Zdjęcia: A. Antczak

W prezentacji wykorzystano materiały publikowane: K. Rykowskiego, H. Sienkiewicza, F. A. Ossendowskiego,
M. Kutrzeby, w Internecie oraz materiały archiwalne i opracowania RDLP Białystok